

SOUVISLOST MEZI POHLAVÍM, VĚKEM A PŘIPRAVENOSTÍ STÁT SE RODIČEM¹

Teoretické ukotvení

Touha po založení rodiny a pečování o jiné osoby je jednou ze základních lidských potřeb. Narození dítěte a okamžik, kdy se z jedince stane rodičem je popisováno jako jedna z největších životních událostí a současně jako zdroj největších změn v životě člověka (O'Laughlin & Anderson, 2001). Sžití se s touto novou rolí může být pro některé jedince stresující, z čehož mohou plynout dopady na budoucí generace. Proto v řadě zemí existují programy pro podporu rodičů s cílem pokusit se budoucí rodiče na jejich roli částečně připravit a snížit tak jejich potenciální obavy a úzkost. Tyto programy jsou známé ve Velké Británii jako *Positive Parenting* či *Sure Start*, v Americe například jako *Head Start* nebo v Austrálii a Kanadě jako *Early Years Plan* (Spiteri et al., 2014). I přes existenci těchto programů se však někteří necítí být na rodičovství zdánlivě připraveni (O'Laughlin & Anderson, 2001; Spiteri et al., 2014).

Západní kultura v dnešní době klade velký důraz na individuální rozvoj osobnosti člověka, což však do jisté míry rozvolňuje očekávání, která byla dříve s ohledem na pohlaví a sociální postavení jasněji vymezena. V současnosti pozorujeme spíše prodlužování období dospívání, s čímž souvisí také prodloužení procesu individuace člověka a přebírání dospělých rolí. Jistými úskalími přílišného odsouvání rodičovství mohou být biologická rizika těhotenství v pozdějším věku či velmi úzké citové navázání na děti u starších rodičů (Langmeier & Krejčířová, 2006).

Mimo věkovou a subjektivně vnímanou zralost a připravenost na rodičovství se v posledních letech proměnila značně také ekonomická situace. Mladí dospělí vnímají ekonomickou nejistotu, která má vliv na odkládání rodičovství. Signifikantní výsledky byly nalezeny jak u žen, tak u mužů. Ekonomická nejistota tak patří k jednému z klíčových důvodů pro odkládání rodičovství (van Wijk & Billari, in press).

Studie Nomaguchi a Milkie (2004) se zabývala vlivem rodičovství na život jedince a tím, jak se život v roli rodiče liší podle pohlaví a rodinného stavu. Současně výzkumníci zkoumali „výhody a nevýhody“ rodičovství. Zaměřili pozornost na faktory, které ovlivňují roli rodiče podle aktuálního rodinného stavu, věku, ve kterém se jedinci dítě narodí, sociálního zabezpečení či obecně životní pohody. Cílem této práce je prozkoumat, zda pohlaví a věk

---

¹ Data a další informace o této zprávě jsou dostupné na adrese <https://dostal.vyzkum-psycholegie.cz/stat4?i=269>

ovlivňuje připravenost stát se rodičem. Použitý datový soubor, analýza dat a výsledky jsou prezentovány v následujících odstavcích.

Datový soubor

Data, se kterými jsme pracovali pochází z práce *Škála připravenosti na rodičovství*, kterou vypracovaly studentky v rámci předmětu Psychometrika 1 (Kryštofová et al., 2020)². Škála obsahuje celkem 17 výroků, kdy každý výrok respondenti hodnotili na škále Likertova typu (1 – rozhodně nesouhlasím, 2 – spíše nesouhlasím, 3 – nevím, 4 – spíše souhlasím, 5 – rozhodně souhlasím). Autorky za využití faktorové analýzy vyextrahovaly 3 faktory, díky kterým rozdělily škálu do 2 subškál – *kvalita partnerského vztahu* a *zralost*.

Celkově jednotlivé výroky škály ohodnotilo 530 respondentů, přičemž 45 z nich bylo kvůli nesplnění stanoveného věkového kritéria bylo vyřazeno. Datový soubor finálně zahrnoval odpovědi od 485 respondentů. Z hlediska pohlaví byl soubor nevyrovnaný. Testování se zúčastnilo 376 žen (77,5 %) a 109 mužů (22,5 %). Věkové rozpětí respondentů bylo od 17 do 79 let, průměrný věk respondenta byl 25 let.

Závisle proměnné a regresor

Výše jsme uvedli, že je našim cílem zjistit, zda muži a ženy dosahují rozdílných výsledků na škále připravenosti na rodičovství. Pracovat budeme se **dvěma závisle proměnnými** a **jedním regresorem**.

Závisle proměnné:

- Kvalita partnerského vztahu
- Zralost

Regresor:

- Pohlaví – kódované jako 0 pro ženy a 1 pro muže

Kovariát:

- Věk

---

² Kompletní škála a závěrečný výstup studentek je dostupný na této adrese: https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/pmlab/zpravy/zprava0206_1.pdf

Výsledky

Veškeré výpočty byly provedeny v programu *Statistica*. Pro ověření, zda existuje statisticky významný rozdíl mezi muži a ženami v připravenosti stát se rodičem využíváme **multivariační analýzu rozptylu** (MANOVA), neboť v našem modelu pracujeme s jedním regresorem, ale více než jednou závisle proměnnou. Konkrétně volíme **Hotellingův test**. Tento typ testu využíváme proto, že v analýze pracujeme s více než jednou závisle proměnnou, ale regresor *pohlaví* nabývá pouze dvou hodnot.

Tabulka 1: Výsledek Hotellingova testu

T²	F (2,482)	p-hodnota
7,53	3,76	0,024

Výsledek *Hotellingova T²* je roven 7,53. Hodnota provedeného F-testu je 3,76 s počtem stupňů volnosti 2 a 482. Nalezená p-hodnota je 0,024, což můžeme označit za signifikantní výsledek. V tabulce 2 jsou uvedeny ukazatele, které slouží k testování statistické významnosti. Ukazatel míry účinku parciální Éta-kvadrát udává velikost efektu určitého faktoru, který mu můžeme přisuzovat z celkového rozptylu. Tento ukazatel lze vypočítat jako doplněk k Wilkově lambdě, která nám analogicky k parciálnímu Éta-kvadrátu udává, kolik procent rozptylu vysvětlit nedokážeme. U Wilkovy lambdy tedy platí, že čím nižší její hodnota je, tím více rozptylu dokážeme vysvětlit. V našem případě proměnná *pohlaví* dokáže vysvětlit 1,6 % variability.

Tabulka 2: Velikost efektů a síla významnosti testu

Efekt	Wilksova lambda	p-hodnota	Parciální Éta-kvadrát
Počátek	0,017	<0,001	0,983
Pohlaví	0,984	0,024	0,016

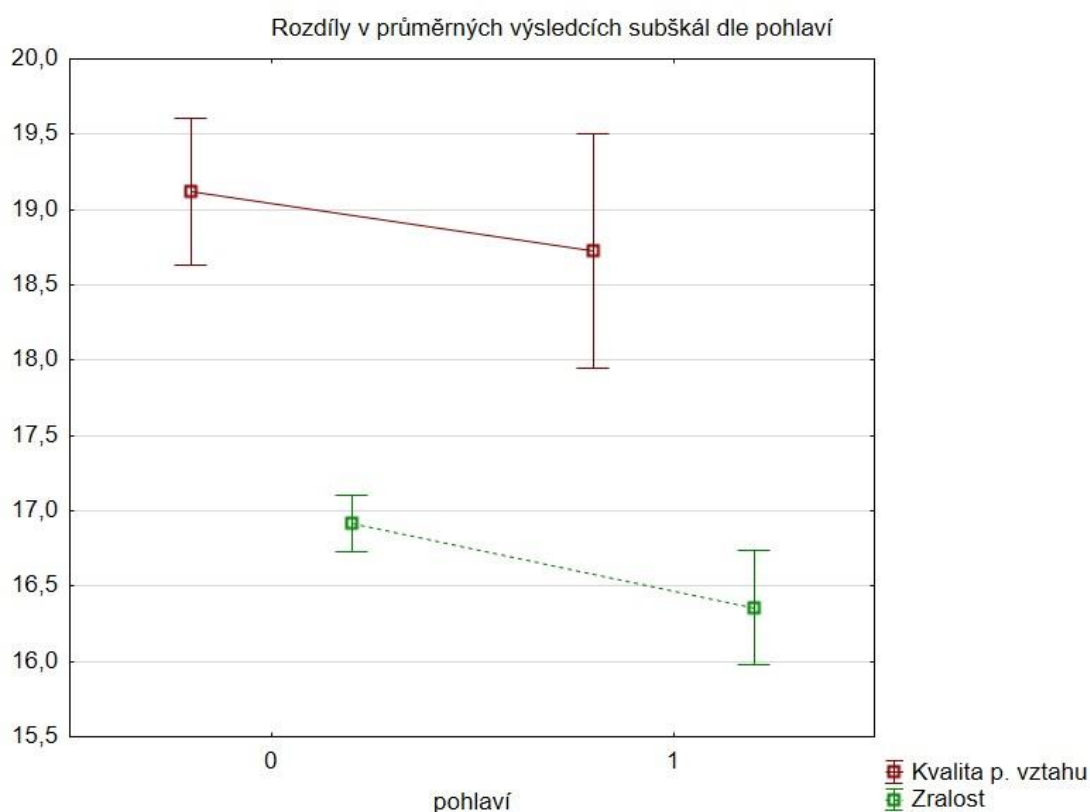
Použitým t-testem jsme sledovali 2 proměnné. Tabulka 3 prezentuje jednotlivé ukazatele každé proměnné. U subškály *Zralost* byla p-hodnota <0,05, což značí statisticky významný rozdíl mezi muži a ženami v této oblasti. U subškály *Kvalita partnerského vztahu* statistická významnost v rozdílech mezi pohlavími nalezena nebyla.

Tabulka 3: Výsledky vícerozměrného t-testu

Proměnná	Průměr muži	Průměr ženy	SD muži	SD ženy	t-hodnota	p-hodnota
Kvalita partnerského vztahu	18,72	19,12	4,09	4,79	0,78	0,44
Zralost	16,36	16,91	1,99	1,83	2,74	0,006

Pro lepší přehlednost přikládáme graf 1, ve kterém je znázorněné průměrné dosažené skóre mužů a žen v obou subškálách. U obou subškál dosahovaly ženy vyššího hrubého skóru než muži.

Graf 1: Rozdíly v jednotlivých subškálách podle pohlaví

Naše výsledky můžeme ještě zpřesnit tím, že ověříme, zda v připravenosti na rodičovství nehraje významnou roli také věk. V této chvíli využijeme statistickou analýzu označovanou jako MANCOVA. Tabulka 4 prezentuje výsledky provedené analýzy, přičemž lze pozorovat, že **věk** dokáže vysvětlit o něco větší část rozptylu (parciální Éta-kvadrát = 0,024), než je tomu u **pohlaví** (parciální Éta-kvadrát = 0,019). Rozdíly v pohlaví i věku jsou v obou subškálách statisticky významné.

Tabulka 4: Výsledek MANCOVY

Efekt	Wilksova lambda	F-statistika	Stupně volnosti	p-hodnota	Parciální Éta-kvadrát
Počátek	0,022	870,175	(2,481)	<0,001	0,783
Pohlaví	0,981	4,764	(2,481)	0,009	0,019
Věk	0,976	5,909	(2,481)	0,003	0,024

Závěr

Cílem této práce bylo prozkoumat, zda existuje souvislost mezi věkem, pohlavím a připraveností na rodičovství. Využitím MANOVY jsme potvrdili signifikantní rozdíl mezi muži a ženami v připravenosti na to stát se rodičem. Pomocí MANCOVY jsme rovněž potvrdili rozdíl v připravenosti stát se rodičem u mužů a žen z hlediska věku. Pro přesnější analýzu bychom zde však museli provést další statistické testování.

Závěrem považujeme za vhodné upozornit, že je náš výběrový soubor z hlediska pohlaví nevyvážený. Zároveň, ačkoli jsme pracovali s reálnými daty, vytvořená *Škála připravenosti na rodičovství* není standardizovanou psychodiagnostickou metodou, proto z obou uvedených důvodů mohou být naše výsledky zkreslené.

Seznam použitých zdrojů

- Kryštofová, B., Matějčková, B., Tylšarová, N., & Zajacová, L. (2020). *Škála připravenosti na rodičovství*. Projekt v rámci předmětu Psychometrika 1.
- Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Grada.
- Nomaguci, K. M., & Milkie, M. A. (2004). Costs and rewards of children: The effects of becoming a parent on adults' lives. *Journal of Marriage and Family*, 65(2), 356-374. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2003.00356.x>
- O'Laughlin, E. M., & Anderson, V. N. (2001). Perception of parenthood among young adults: Implications for career and family planning. *American Journal of Family Therapy*, 29(2), 95-108. <https://doi.org/10.1080/01926180125728>
- Spiteri, G., Xuereb, R. B., Carrick-Sen, D., Kaner, E., & Martin, C. R. (2014). Preparation for parenthood: a concept analysis. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 32(2), 148-165. <https://doi.org/10.1080/02646838.2013.869578>
- Van Wijk, D., & Billari, F. C. (in press). Fertility postponement, economic uncertainty, and the increasing income prerequisites of parenthood. *Population and Development Review*.